

Studijski sistem in klasična filmska reprezentacija

Umetnost in mediji, MK1,

Literatura

- Annette Kuhn in Thomas Schatz (V Knjiga o filmu, Pam Cook, str. 19-44)
- Klasična hollywoodska pripoved (A.Kuhn, prav tam, str. 45-48)

Studijski sistem

- Razvije v ZDA v 30. in 40. letih prejšnjega stoletja:
 - - 5 velikih, 3 mali studiji
 - - vertikalna integracija
 - - kontrolirajo distribucijo in prikazovanje (kinodvorane)
 - - industrijski način produkcije
- Vzporedno - se je razvil film klasične pripovedi:
- prevladujoči način filmske reprezentacije

“institucionalni način reprezentacije”

- DEFINICIJA:
- skupek vodil o mizansceni, kadriranju in montaži, ki poskrbijo za povezavo prostora in časa v pripovedi in za artikulacijo izmišljenih junakov.
- Glavno:
 - zaporedje posnetkov v filmu urejeno po pravilih kontinuirane montaže
 - učinek je, da so prehodi med posnetki zabrisani, kar gledalca tako pritegne v dogajanje, da za hip preneha dvomiti.

razvoj

- Danes zdi ta način reprezentacije edini mogoč, vendar nekdanj ni bilo samoumevno, da bo prevladal.
- Sodi v določen zgodovinski in družbeni okvir
- V drugačnih razmerah bi se način filmskega podajanja lahko razvil v drugo smer.
- Dejansko v vsej zgodovini filma ob institucionalnem načinu obstajajo drugi načini filmskega pripovedovanja:
 - avantgardni in eksperimentalni film,
 - umetniški film,...
 - na začetku - film atrakcije (pred 1920imi leti - tema prejšnjega predavanja)

tema

- Kako se razvije klasični film pripovedi
- Ki temelji na institucionalnem sistemu reprezentacije?
 - 1. kaj je to, klasični film pripovedi
 - 2. razvoj studijskega sistema kot osnove institucionalnega sistema reprezentacije (studiji, zvezde, žanri)

1.

Kaj je
KLASIČNA PRIPOVEDNA
STRUKTURA?

UGANKA

- Vse se suče okoli temeljne strukture uganke in njene rešitve:
- na začetku se zgodi kaj, kar poruši obstoječe ravnovesje v izmišljenem svetu (1)
- naloga pripovedi je, da odpravi zaplet (2)
- in znova vzpostavi porušeno ravnovesje (3)

PRAVILA

- Pripoved (kar se zgodi vmes) urejajo pravila:
- 1. dogodki si sledijo po logiki vzroka in posledice (vsak dogodek v pripovedi se navezuje na naslednjega in na prejšnjega).
- 2. “realistični” učinek klasične pripovedi temelji na tej strukturi z uganko in rešitvijo, deluje na dveh ravneh
- - na verjetnosti izmišljenega sveta, o katerem govori pripoved (konsistenten znotraj tega - diegetskega - sveta, ne sveta gledalk)
- - na naporih junakov znotraj pripovednega postopka (konsistentno s svetom gledalk).

Diegetski svet

- V svetu klasične pripovedi vlada verjetnost
- ne pa realizem dokumentarističnega sloga.
- Pripoved služi vzpostavitvi izmišljenega sveta, ki
- mora biti razumljiv
- in verjeten.

Liki

- Glavni dejavnik v klasični pripovedi so domišljeni liki s prepoznavnimi osebnostnimi značilnostmi, motivi, željami itn.
- Sosledje dogodkov v zgodbi je odvisno od motivov in dejanj teh likov.
- Pomembna - vzpostavitev osrednjega lika, junaka:
 - njegova dejanja omogočijo končni razplet pripovedi
 - dejanjem pa verjamemo ali ne na osnovi izrisa osebnosti določenega junaka.

2.

Kako se RAZVIJE?

Klasični H'wood

- Vrhunec Hollywoodskega filma in klasične filmske pripovedi:
- leta razcveta ti studijskega sistema.
- T.j. obdobje oligopola v filmski industriji,
- ko je produkcijo filmov skoraj v celoti nadzorovalo nekaj vertikalno integriranih podjetij, ki so obvladovala tudi distribucijo in prikazovanje.
- Sistem dokončno utrdil okrog 1930.

mejniki

- Izvira iz metode tekočega traku, po katerem so nekateri delali že okrog 1915
- po borznem zlomu oktobra leta 1929, ko je veliko manjših podjetij propadlo, so velika podjetja zapolnila vrzel in družno prevzela vajeti celotne industrije
- Konec sistema - 3. maj 1948, ko so veliki studiji izgubili tožbo, in je sodišče prepovedalo vertikalno integracijo, prodajo fimov v paketu, in kupovanje "na slepo".

Propad

- Prvi se je odpovedal verigi svojih kinodvoran Paramount - 31. dec. 1949
- Najdlje je nadzor nad kinodvoranami ohranil MGM, do 1957.
- Prej - vladavino studijskega sistema že prej ogrozila neodvisna produkcija
- Kasneje - v 1950ih širitev tržišča studijev ogrozila televizija
- pa tudi preganjanje komunistov s strani senatorja McCarthyja in njegovega komiteja za protidržavne dejavnosti (H'wood glavni sovražnik).

5+3

- Hollywoodski filmski industriji v zlatem obdobju vladalo 8 studijev:
- 5 velikih: Warner Bros., RKO, 20th Century Fox, Paramount in MGM
 - v njihovi lasti bile proizvodne enote, distribucijska podjetja in verige kinodvoran
- mala trojica: Universal, Columbia, United Artists
 - ni imela svojih kinodvoran, a so njihove filme prikazovali v premiernih kinodvoranah, ki so jih imeli v lasti veliki.

“Zlata doba”

- V zlati dobi je vseh 8 studijev imelo v lasti le šestino vseh kinodvoran
- a to so bile v 80 odstotkih premierne kinodvorane
- ki so prinesle 50 do 70 odstotkov vsega dobička v industriji.
- Poleg tega so z nadzorom nad premiernim prikazovanjem studiji nadzorovali tudi kroženje filma po preostalem tržišču.

Pomen ekonomije

- Ekonomska organiziranost pomembna, saj vpliva
 - na produkcijo filmov,
 - odnose med posameznimi akterji produkcije, distribucije in prikazovanja
 - in na filme, ki so nastajali (in bili, vsaj na prvi pogled, glavni razlog za obstoj filmske industrije).
- Torej - obstaja povezava med filmsko obliko in načinom delanja filmov.

Bistveni lastnosti studijskega sistema

1. izvor kapitala
2. vertikalna povezanost.

Wall Street

- Kapital - zaradi visokih stroškov produkcije in pomanjkanja denarja v času krize (1929)
- studiji poiskali vlagatelje zunaj svoje panoge:
- večinoma velike bančne skupine z vzhoda.
- - nekatere so v celoti prevzeli zunanji vlagatelji

nepremičnine

- Tako zato postala vertikalna integriranost še bolj pomembna:
- v smislu, da so podjetja, ki so bila v lasti studijev, predstavljala največjo vrednost studijev
- v glavnem nepremičnine (studiji, zlasti kinodvorane)
- te so bile večinoma tudi jamstvo za finančne vloške.

kinodvorane

- sredi 1940ih: kinodvorane predstavljale dve tretjini vsega kapitala velikih
- v tem okviru je bila produkcija filmov zanje samo sredstvo za dosego glavnega cilja - obdržati kinematografe v svoji lasti.

Vpliv na filme

- odločitev, kakšne filme bodo snemali, bila v rokah vodstva, torej poslovnežev, ne filmskih ustvarjalcev:
- poslovneži narekovali snemanje donosnih filmov, ki so povrnili vložena sredstva
- TOREJ - taka situacija ni bila naklonjena eksperimentiranju s filmsko obliko in vsebino.

Način produkcije

- Metoda tekočega traku:
 - delitev dela
 - stroga hierarhija nadzora
 - podrobno opredeljene delovne naloge.
- Zgled - avtomobilska industrija in tovarne Henrija Forda - prvi uvedel tekoči trak; Ford sinonim za produkcijo tekočega traku.
- Hitro postalo jasno, da bodo morali studiji proizvodnjo filmov podobno organizirati, če bodo hoteli zagotavljati stalen priliv filmov v kinodvorane
- Zaposleni - delavce zaposlovali sami studiji, igralce najemali po sistemu individualnih pogodb (razlog - dva principa).

Standardizacija

- Tekoči trak - sproži standardizacijo izdelka - filma.
- V dveh stopnjah
- - najprej (1930ta leta) se oblikuje klasična h'woodska pripoved
- - kasneje oblikujejo še filmski žanri (gangsterski film, vestern, mjuzikal)
- Žanrski film bil jamstvo, da se bo naložba vanje obrestovala.

Prepoznavnost

- Na drugi strani prizadevanj po ustvarjanju standardnega izdelka
- bila želja pozameznih studijev, da bi uveljavili lastni slog
- in bi se tako razlikovali od tekmecev.
- V vseh studijih imeli iste težave - kako poenotiti izdelke, in jih narediti vsaj malo posebne, da bodo pritegnili vsega vajeno občinstvo.

Zvezde

- To prispevalo k oblikovanju zvezdniških žanrov
- ki so jih vsake toliko prilagajali novim igralcem, ki so oblikovali lastni slog.
- Pogosto znotraj studia obdržali iste ekipe tehničnih delavcev in ustvarjalcev (ki jamčili prepoznavnost sloga).
- Vse to pa so spremljala nasprotja
 - med ustvarjalci, zlasti režiserji
 - in vodstvom, ki je skrbelo za poslovno plat.
- To zaznamovalo ves klasični Hollywood.

Posamezni studiji

(1) Paramount Pictures

- ustanovljen 1916
- vodil Adolph Zukor v 1920ih in Barney Balaban v 1930ih
- vodila zelo avtokratsko, hkrati pa nista bila zelo avtorska
- tako da se je P. oblikoval v najbolj “režiserski” studijo, v smislu kombiniranega dela režiserjev in producentov
- - eden ključnih režiserjev-avtorjev bil Cecil B. DeMille (izgovori DeMille, izvorno/nizozemsko Demil), ki snemal epske spektakle
- - imeli tudi uspešne cikle zvezdnikov (delali z Mary Pickford, Douglasom Fairbankso,, Fattyjem Arbuckleom in Williamom S. Hartom)

začetki

- Najprej združila tri produkcijska podjetja
 - imela sedež v New Yorku, snemala pa v Los Angelesu
 - tako posneli več kot 100 filmov letno
- Kmalu pripojili tudi verige kinodvoran in oblikovali sistem za mednarodno distribucijo
- Vlagali so v evropsko produkcijo in prikazovanje (imeli delnice nemške Ufa)
- tam pridobivali tudi igralce, režiserje in filmske delavce.

največji

- 1925 Paramount že veljal za zvor vertikalne integracije, vendar bila produkcija še vedno razpršena in nekoncentrirana.
- Zato Paramount preselil v večji in bolje opremljen Hollywoodski studio
- Po uvedbi zvoka 1929 - postal to zelo centraliziran studio
- 1930 imel P. največji dobiček (18,4 milijona dolarjev, FOX samo 10,3 milijona)

avtorji

- DeMille 1925 zapustil Paramount
- Toda - P najel več novih igralcev, med drugim Nemca Janningsa in Garyja Cooperja
- pa tudi znane evropske režiserje, npr Nemca Ernesta Lubitscha in Josef von Sternberga.
- Imeli več umetniške nedovisnosti
 - uvedli produkcijo po enotah
 - režiserji naziv režiser-producent
 - tako oblikovali hišni slog studia.
- Posamezne enote snemale posebne zvezdniške cilke, npr. filme von Sternberga z Marlene Dietrich.

pop

- Poleg filmov z evropskim vplivom snemali komedije z vodvilskimi zvezdniki (npr. bratje Marx)
- vrnil tudi DeMille, ki snemal epske spektakle in svetopisemske sage
- vrhunec Križarske vojne (The Crusades, 1935).

Mračni filmi

- Konec 1930ih kriza - Balaban zmanjšal proračune (razen DeMillu):
- snemali sodobne drame, komedije in filme za ženske
- nov nabor zvezdnikov in hišnih režiserjev (William Holden, Dorothy Lamour, Barbara Stanwyck,...),
- ključna scenarista-režiserja Preston Sturges in Billy Wilder
- Sturges snemal črne komedije, Wilder mračne srhljivke, to bila temnejša plat P. sloga.
- PRIM - Bulvar somraka, Sunset Boulevard, 1950)

Svetla plat

- Avtorja Bob Hope in Bing Crosby
- v 1940ih posnela več filmov o potovanjih
- Bing Crosby pa slovel tudi sam v mjuzikalih
- na primer Hodi za menoj (Going My Way, 1944, Leo McCarey) mešanica komedije, pobožnosti in petja, pobral več oskarjev, prinesel samo v ZDA več kot 6 milijonov dolarjev

primera

- Bulvar somraka
- <http://www.youtube.com/watch?v=-oIYchAFdms&feature=related>
- <http://www.youtube.com/watch?v=UwxGbhclIGw>
- Hodi za menoj
- <http://www.youtube.com/watch?v=UZ-clrkwsGM&feature=related>

širitev

- Paramount posegal tudi na druga področja.
- 1928 vložil v novo radijsko mrežo CBS
- V 1940ih vložil v televizijo
- Načrtoval, da bo kinodvorane opremil s sistemom za videoprojeksijo.

1948

- slovita Paramountova sodba vrhovnega sodišča ZDA:
- država prepovedala monopolizem velikih
- P. bil le prvoobtoženi
- odpovedati morali verigam kinodvoran,
- omejiti cene svojih filmov,
- Federal Communications Commission pa je na tej osnovi hollywoodskim studijem prepovedala tudi aktivno vlogo v televizijski industriji.

prilagoditev

- Paramount razcepil
 - na produkcijsko-distribucijski del (Paramount Pictures)
 - in na prikazovalski del (United Paramount Theaters, UPT)
- Povezava s TV
 - UPT vlagal v televizijo,
 - P Pictures dobavljal TV klasične filme in zanjo snemal nadaljevanke

vrnitev

- Šele 1960ta pomenila zaton tega studija
 - delno zaradi manjšega obiska kina
 - delno zaradi predragih filmov
- Paramount preživel krizo, se vrnil v Novem Hollywoodu v 1980ih in 1990ih
- in se ponovno vzpel po združitvi z Viacomom v sodobnosti.
- Takrat uporabil stare metode - filmarje s širokim znanjem, epske uspešnice, zvezdnike, ki so obvladovali več medijev, trženje po vsem svetu.

danes

- Bolj živ kot kdajkoli
- Ima Filme - Vojna zvezd
- Zvezde - George Clooney
- Nominacije za oskarje...

- <http://www.paramount.com/>